

2021

Kulttuurihyvinvointi- suunnitelmaluonnos

ROHKEASTI LENTOON
RUSKON KUNTA

KIRJASTO- JA KULTTUURITOIMI | Vanhatie 4 21290 RUSKO

Sisällysluettelo

Kulttuurihyvinvointipalvelut	2
Kulttuurihyvinvointipalvelut ikä- ja intressiryhmittäin	3
Lapset ja lapsiperheet	3
Nuoret	3
Nuoret aikuiset.....	4
Työikäiset	4
Seniorit.....	4
Erytisryhmät.....	4
Tilannekatsaus 2021 kulttuuritoiminnasta	6
Liite: Ideoita kulttuuritapahtumiksi ja tempauksiksi	6

Kulttuurihyvinvointipalvelut

Maailman terveysjärjestö WHO:n mukaan taiteilla voidaan saada aikaan merkittäviä tuloksia sairauksien ennaltaehkäisyssä, terveyden edistämisyssä, sairauksien hoidossa ja niiden hallinnassa. Lääkäriliitto Duodecimin mukaan Kulttuurin harrastaminen vaikuttaa terveyteen, hyvinvointiin ja elinikään merkittävästi.

Kulttuuriin osallistuminen ja taiteen menetelmät ehkäisevät tutkitusti syrjäytymistä, tuottavat kuulluksi ja osalliseksi tulemisen kokemuksia sekä lisäävät elämänlaatua koetun terveydentilan parantuessa. Kulttuuriin osallisuus, kulttuuriharrastukset ja kulttuurin menetelmät kehittävät ongelmanratkaisukykyä, tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä lisäävät itsetuntemusta ja parantavat itsetuntoa. Sairaanhoidossa sairauksista ja operaatioista toipuminen on nopeutunut, ja mm. pitkäaikaissairaiden lääkitystä on voitu vähentää.

Kulttuurihyvinvoinnilla tarkoitetaan tavallisimmin taiteen ja kulttuurin terveyttä ja hyvinvointia tuottavia vaikutuksia. Lähtökohtana on ihmisen oma kokemus siitä, että kulttuuri ja taide lisäävät hänen hyvinvointiaan tai ovat yhteydessä siihen. Kulttuurihyvinvointi perustuu henkilökohtaiseen taidesuhteeseen ja liittyy yksilön koko elinkaareen.

Kulttuurihyvinvointipalvelu on palveluna yleensä vakiintunut ja testattu. Keskeisiä kulttuurihyvinvointipalveluiden toteuttajia ovat kasvatusalan, kulttuurialan sekä sote-alan ammattilaiset.

Kulttuuripalveluilla on yhteys kunnan veto- ja pitovoimaan sekä mahdollisesti myös matkailuun. Tavoitteena on, että kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi Ruskolla on vakiintuneiden sote- ja vapaa-aikapalveluiden lisäksi kulttuurihyvinvointipalveluita. Palveluiden roolin merkitys korostuu hyvinvointialueiden aloittaessa toimintansa 2023. Tuloksellisesti järjestetyt kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut kasvattavat kunnille maksettavan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosaa eli HYTE-kerrointa, käytännössä siis kunnalle suoritettavien valtionosuuksien määrää. Kulttuurihyvinvointisuunnitelma yhdessä yhdistysavustusjärjestelmän kanssa tarjoaa monipuolisia osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia kulttuurin keinoin. Kulttuurityö on myös osallisuus- ja yhdenvertaisuustyötä.

Oheinen kulttuurihyvinvointisuunnitelma on osin keskeneräinen: se on luettava kokeiltavissa olevien mahdollisuuksien karttana pikemmin kuin toimenpiteisiin pakottavana raamina. Tarkoituksena on, että suunnitelmaa tarkennetaan siitä saatujen palvelukokemusten sekä kuntalaisten ajankohtaisen hyvinvoinnin myötä säännöllisesti.

Suunnitelman lähtökohtana on ollut, että palveluita tuotetaan verkosto-organisaationa. Yksin ei voi saada aikaan kaikkea, mutta yhdessä toiminta on parhaimmillaan vaikuttavaa ja tuloksellista. Se edellyttää kuitenkin vielä poikkialaista neuvonpitoa, kuulemista sekä yhteisymmärrystä taloudellisesta toteuttamisesta. Kulttuuripalveluiden suunnittelussa on eduksi myös hyödyntää suoraa demokratiaa mm. Otakantaa.fi -palvelun avulla. Hyviä tiedonlähteitä työhön ovat hyvinvointisuunnitelma ja -ryhmä sekä kansalliset tilastot. Palveluita suunniteltaessa voi olla pyrkimä kehittämään ennaltaehkäiseviä palveluita negatiivisiin kehitystrendeihin ja vahvistaa positiivisia.

Kulttuurin vaikutuksia

Kulttuuriin osallisen

- Ongelmanratkaisukyky kehittyy
- Itsetunto kohenee
- Ilmaisutaidot parantuvat
- Kyky eritellä tunteita terävöityy
- Yhteisölliset taidot parantuvat
- Kuulluksi ja osalliseksi tulemisen kokemukset lisääntyvät
- Koettu terveydentila kohenee

Kulttuurihyvinvointipalvelut ikä- ja intressiryhmittäin

Kenelle	Tavoite	Mitä, Palvelu	Missä, Sijainti	Kuka tekee	Rahoitus
Lapset ja lapsiperheet					
<p>Kouluterveyskyselyn, nuorisotilastojen sekä sotkanetin tilastojen mukaan lapset ja nuoret tulevat kuulluiksi ja arvostetuiksi, he voivat keskustella ja vaikuttaa koulutyöhön, ovat hyväkuntoisia, käyttävät päihteitä vähän mutta polttavat sähkö tupakkaa useammin kuin nuoret maassa keskimäärin.</p> <p>Ruskon nuoret nukkuvat hyvin, harrastavat kulttuuria ja ovat jonkin verran muuta maata enemmän ylipainoisia. Terveystoimijalla, koulukuraattorilla ja -psykologilla käydään muuta maata ahkerammin. Oppilaista maan keskiarvoa aavistuksen suurempi osuus koki terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. N. 10% ilmoitti, ettei ole yhtään läheistä ystävää. Seksuaaliväkivallan kokemuksia oli 8.-9. -luokkalaisilla muuta maata enemmän</p> <p>Kulttuuriin kuntalaiskyselyn vastauksissa lastenkulttuuripalveluiksi toivottiin eniten lastenkonsertti- ja -teatteriesityksiä; värikylpyjä; ohjattuja soitinkokeiluita; muskaritoimintaa, laulattamista ja loruttelua (tanssia); sirkusesityksiä; drive-in -leffoja; kirjaston viikonloppuaukioloa; kirjaston teemailtoja esim. Halloween sekä moniaistista satutuokiota.</p>					
Lapset	<p>Luodaan pohja henkilökohtaiselle taidesuhteelle</p> <p>Tuetaan valmiuksia taiteen ja kulttuurin elinikäiseen harrastamisen</p> <p>Kunnassa on kulttuurikasvatussuunnitelma, jonka kautta varhaiskasvatukseen osallistuvilla ja peruskoulua käyville taiteen ja kulttuurin lajit tulevat tutuiksi.</p>	<p>Kulttuurikasvatussuunnitelman sisältö:</p> <p>Musiikillinen, sanallinen ja kehollinen ilmaisu</p> <p>Nukketeatteri</p> <p>Sanataide ja kirjallisuus</p> <p>Näyttämötaide ja sirkus</p> <p>Tanssi ja liike</p> <p>Musiikki</p> <p>Kotiseutu ja historia</p> <p>Kuva- ja mediataide</p> <p>Elokuva</p> <p>Luova työ ammattina</p>	<p>Varhaiskasvatus, perusopetus, kunnan alue, vapaa-aikatilat, lähiseudun museot</p>	<p>Varhaiskasvatus</p> <p>Perusopetus</p> <p>Kirjasto- ja kulttuuritoimi</p> <p>Ostopalvelut</p>	<p>Rahoitus poikkialaisesti, mistä on sovittava vielä erikseen.</p>
Lapset	<p>Tuetaan lapsen ja vanhemman varhaista vuorovaikutusta</p> <p>Musiikillisten elämysten, valmiuksien ja taitojen luominen ja kehittäminen</p>	<p>Musiikkileikkikoulu</p> <p>vauvamusikari</p> <p>perhemuskari</p> <p>soitinkaruselli</p>	<p>Vapaa-aikatilat, Ruskotalo</p> <p>Koulujen musiikkiluokat</p>	<p>Ostopalvelu</p> <p>Kumppanuussopimus</p>	<p>käyttötalous + osallistumismaksu</p>
		Värikylvyt	Kunnan vapaa-aikatila tai muu tarkoitukseen sopiva tila kunnassa	Ostopalvelu Kumppanuussopimus	käyttötalous + osallistumismaksu
	Lapsi – vanhempi vuorovaikutussuhteen vahvistaminen	Perhesirkus ¹	Soveltuva vapaa-aikatila Mahdollisesti hakeutuva toiminta	Ostopalvelu Kumppanuussopimus	Käyttötalous
Lapset ja perheet	<p>Tuetaan mahdollisuuksia yhteisölliseen ja osallistavaan kulttuuritoimintaan</p> <p>Kunnassa järjestetään tempauksia</p>	<p>Perhepapahtumat ja tempaukset</p> <p>lastenteatteri</p>	Kunnassa vapaa-ajalla	<p>Kunta, vapaaehtoiset ja muut palveluntuottajat</p> <p>Kumppanuussopimukset</p> <p>Avustettava yhdistystoiminta</p> <p>Ostopalvelu, mahd. järjestöyhteistyö,</p> <p>Harrastamisen mallin kerhot</p>	<p>käyttötalous + osallistumismaksu osaan</p> <p>käyttötalous + osallistumismaksu, mahd. hankerahoitus</p>
Lapset ja perheet	Neuvolasta saa tietoa lukemisen ja kulttuurin hyödyistä lapsen eri kehitysvaiheissa	Neuvolatietoiskut	Neuvolan toimipisteet	Kirjasto- ja kulttuuritoimi, lastenkirjastovastaavat / sote / hyvinvointialue	
Lapset ja perheet		Kirjaston teemasalkut		Kirjasto- ja kulttuuritoimi, lastenkirjastovastaavat	
Lapset ja perheet		3.-4. sektorin toiminta			
Kulttuurikaveri- ja kulttuuriperhetoiminta				Vapaaehtoistyö Avustettava yhdistystoiminta	
Nuoret.					
<p>Tilastojen mukaan päihteiden käyttöä, häiriöilmiöitä ja ongelmia on vähemmän kuin maassa keskimäärin, kuitenkin terveydenhoitajalla, koulukuraattorilla ja -psykologilla käydään muuta maata merkittävästi enemmän.</p>					
Nuoret	Tuetaan mahdollisuuksia yhteisölliseen ja osallistavaan kulttuuritoimintaan	Elokuvalisenssi – spontaania ja säännöllisen epäsäännöllistä elokuvakerhotoimintaa	Ruskotalolla, vapaa-aika	kulttuuri + nuoriso ostaa lisenssin laitteet käyttötaloudesta vapaaehtoistyö.fi -kautta	Käyttötalous: kulttuuritoimesta elokuvallisenssi, esittäminen vapaaehtoistyönä, laitteet investointina

Nuoret		Maker -toiminta (eli värkkäämöt)	Nuorisotiloilla, Ruskotalolla, kirjastoissa, koulupäivän ohessa harrastustoimintana	Voidaan vuokrata Verke.orgilta paketteja hintaan 10€ / kausi Osallistavasti, nuoret	Käyttötalous, myös vuokraus mahd. Mahd. hanketoiminta tai investointi
Nuoret	Elämän eväät: tuetaan resilienssin kehittymistä sekä kykyä kuvitella mahdollisia tulevaisuuksia	Luovan toiminnan ryhmä / harrastuskerho		Harrastamisen Suomen mallin toimintana / kulttuurinen nuorisotyö, nuorisotoimi / kulttuuritoimi	Käyttötalous Hanke- ja omarahoitus
Nuoret		Pelikoodauskerho		Harrastamisen Suomen mallin toimintana	Hanke- ja+ omarahoitus
Nuoret	Eri lukutaitojen vahvistaminen Hyvä lukutaito vahvistaa nuoren valmiuksia toimia yhteiskunnassa	Kirjaston koulu – kirjasto ja mediakasvatussuunnitelman mukaiset yhteistyötoimet varhaiskasvatuksen sekä perusopetuksen kanssa Nuorten lukupiiri		Kirjasto- ja kulttuuritoimi	Kirjasto- ja kulttuuritoimen käyttötalous
Nuoret aikuiset					
[hyvinvoinnin kuvaus tarkentuu]					
Nuoret aikuiset	Eri lukutaitojen vahvistaminen Hyvä lukutaito vahvistaa nuoren valmiuksia toimia yhteiskunnassa		nuorten aikuisten lukupiiri		
	Tuetaan osallisuutta kulttuuripalveluiden		Kulttuurikaveri- ja kulttuuriperhetoiminta		
Työikäiset					
[hyvinvoinnin kuvaus tarkentuu]					
Työikäiset,		Yhteiskunnallinen keskusteluryhmä	verkossa, vapaa-aikatoimistoissa, kirjastossa	kirjastotoimi hanketoiminta	Omarahoitus + hankerahoitus
Työikäiset		Kulttuurikaveritoiminta			Yhdistysavustukset
Työikäiset		Kansalaisopiston kurssitarjonta	Kunnassa, lähikunnissa ja verkossa		Käyttötalous (oma kp)
Työikäiset		Perhetapahtumat ja muut kulttuuritapahtumat			Yleinen kulttuuritoimi Yhdistysavustukset
Työikäiset		Näyttelytoiminta		kirjastotoimi	
Seniorit					
[hyvinvoinnin kuvaus tarkentuu]					
Ikäihmiset		Kirjaston kotipalvelu		Kirjasto, vapaaehtoiset, avustettava yhdistystoiminta, vapaaehtoistyö	
Ikäihmiset		Mummodisco	Vapaa-aikatilat, palvelutalot, Ruskotalo	Kirjasto, vapaaehtoiset, avustettava yhdistystoiminta, vapaaehtoistyö	
Ikäihmiset		Kulttuurikaveritoiminta			
Ikäihmiset		Kansalaisopiston kurssitarjonta			Käyttötalous (oma kp)
Työikäiset ja ikäihmiset					
Työikäiset ja ikäihmiset	Yleinen tietoisuus luovan toiminnan ennaltaehkäisevistä vaikutuksista kasvaa	Koulutus luovan toiminnan järjestämisestä omassa ryhmässä Kohdennettu some -mainonta		Seutuyhteistyö Kulttuuritoimi	Yhdistysavustukset Kulttuurin käyttötalous
Erityisryhmät					
Työhyvinvointi: kunnan työntekijät	Työhyvinvoinnin tukeminen kulttuurin keinoin	Osallistava drama esim. muutoksen tukena Liikunta- ja kulttuuriseteli	Kunnassa	Hyvinvointitoimiala	Käyttötalous Hanke/ omarahoitus Hallinto järjestänyt

Erityisryhmät muistisaira	Kulttuurin terveysvaikutukset	Musiikilla muistoihin & muistikahvila -toiminta Muu tapahtumatoiminta	Kirjastoja suositellaan matalankynnyksen tiloissa muistikahviloiden paikoiksi. Mahdollista myös muissa vapaa-aikataloissa kuten Ruskotalolla / Jokikummissa	Sairaanhoidopiiri VSSHP:n palveluiden osin mahdollisesti hyvinvointialue järjestöyhteistyö ja avustettava toiminta	
Lapset ja perheet, autismikirjon häiriöt	Hakeutuvaa ja haettavaa, soveltavaa kulttuuria	Kirjaston teemasalkut, mm. nepsy -salkku	Kunnassa	Kirjastotoimi Järjestöt	Käyttötalous
Erityisryhmät palveluasuminen	Viriketoiminnan lisäksi on elävän musiikin esityksiä ja teatteria tarjotaan säännöllisesti. Koostetaan esitysaikataulu kausittain. Yhteisötaiteilija	Musiikki- ja teatteriesitykset Yhteisötaiteilija / taiteilijaresidenssi	Maunut, Jokikumpu	Kulttuuripalvelut Järjestöt Hyvinvointialue / sote	Hankerahoitus ja omarahoitusosuus Hyvinvointialue + kirjasto- ja kulttuuritoimi Yhdistysavustukset
Työikäiset, uupuneet	Tiedostetaan kulttuuriympäristön ja luonnon terveysvaikutukset paikallisesti ja niitä osataan hyödyntää	Kulttuurilähete luontoretelle Liikuntaneuvonta	Kansallispuisto sekä virkistysalueet	Kumppanuussopimus / ostopalvelu	Yleinen kulttuuritoimi / Hanke
Erityisryhmät Mielenterveyspotilaat	Kulttuurin terveyshyödyt, osallisuus	Lainattavat näyttelykortit, mahdollisesti Museokortti tvs. lainattava tai yksilöllinen Lukupiiri		Kulttuuritoimi Seutuyhteistyö Kirjasto Sote Järjestöt	Yleinen kulttuuritoimi Hanke Yhdistysavustukset Kirjasto / sote
Kulttuurikaveritoiminta	Kulttuurin terveyshyödyt, osallisuus			Hyvinvointitoimiala Järjestöt Seutuyhteistyö	Yhdistysavustukset
Erityisryhmät Vaikea taloudellinen tilanne	Kavennetaan eroja kulttuurin saavutettavuudessa	Kaikukortti -käytäntö		Hyvinvointitoimiala, kirjasto- ja kulttuuripalvelut	Yleinen kulttuuritoimi, käyttötalous
		1 Kulttuuriläheteillä neuvolasta			

Tilannekatsaus 2021 kulttuuritoiminnasta

- Varhaisiän musiikkikasvatus: tarjontaa laajennettu
  - laulu-suzukikoulu
  - perhemuskari
  - vauvamuskari
  - soitinkokeilut
- Drive-in -esitykset, (Rusko-päivien yhteydessä)
- Lastenteatteriesitys, (Rusko-päivien yhteydessä)
- Jazz-joulukonsertti
- Elokuvien esityslisenssi Ruskotalolla
- konservatorion oppilaspaiikat

Korona-aikana tapahtumia ei ole voinut viranomaisten asettamien rajoitusten vuoksi järjestää koko vuotta. Mahdollisesti samasta syystä yleinen kiinnostus varhaisiän musiikkikasvatukseen on ollut vähäistä.

Selvityksessä, mutta koronan vuoksi keskeytynyt:

- kulttuurilähete perhesirkukseen
- elävää musiikkia hoitokoteihin

Liite: Ideoita kulttuuritapahtumiksi ja tempauksiksi

esim. 3-4. sektorin itsenäisesti tai yhteistyössä järjestämänä tuettavaa toimintaa kulttuuritoiminnaksi rikastamaan yleistä kulttuuritarjontaa

Diasatutuokiot

Drive-in -elokuvat

Fortnite -ilta

Fresbeegolf -kurssi

Galleriat – Ruskotalo - näytteillä

Hohtobileet lumikoneella

Ideoi ratkaisu ympäristön epäkohtaan

Jättisaippuakuplia

Kansalaisopiston lyhyt- tai viikonloppukurssit

- Ikebana
- Kasvivarjuskurssi
- Kielikurssikokeilut
- Korinpunonta
- Kotiseutukävely / hautausmaakävely / muinaisjäännöskävely
- Kotisirkus verkossa
- Kuosisuunnittelu
- Maistuvaa kotiruokaa
- Paritanssit tutuksi
- Savityöt
- Seniorisirkus
- Tonttukurssit
- Tähtitaivas ja kuu
- Yhteiskunnallinen keskusteluryhmä

Karrikipaja
 Kepparirata
 Kielikurssikokeilut
 Koulujen teemaviikot

- aikakauslehtiviikko loka-marraskuussa
- elokuvaviikot lokakuussa

Koulujen elokuvaviikot
 Köysirata
 Kulttuurikaverikerho – lähdetään yhdessä näyttelyihin
 Kuntoiluneliveto – kävelysauvoin ruskassa
 Museokortti mielenterveysongelmallisille
 Luova lava lapselle
 Luovan toiminnan kerho (laulua, liikettä, maalausta)

Mummodisco
 Narunveto
 Nintendo Switch -turnaus
 Nuorten ja ikäihmisten yhteinen ulkoilu
 Paikallisruokatempaukset läheiselle
 Palikkateatteri -menetelmä nuorisopsykiatriassa
 Perhetreenit
 Poniratsastus ja maalauspopparipaja
 Rantabileet, värikoneita ja disko
 Runoillat, toiverunoilta
 Runoraati
 Studia generalia:

Miten kohdata muistisairas ihminen
 Puutarhahistoriaa

Suomalainen puutarha eri vuosikymmeninä

Taidekioski -konsepti; Taide kuuluu kaikille
 Taideleiri: maalausta, tanssia
 Taidetestaajat
 Taiteen sulattamo

- kiertää ja hakeutuu

Tarinateatterileiri
 Temppurata
 Valoviikot ja -sillat, -kuuset
 Vuorovaikutteinen nukketatteri

- karavaani, asuntovaunu näyttämönä
- tunnetaidot

Värikyly